

Activitats i vida quotidiana

Un temps que necessita temps

Mon Ballester, Teresa Godall

Aquest article és el producte d'una reflexió conjunta entre una tutora d'universitat i una mestra d'escola. Un estudi obert, fet a partir de l'observació i pensat sobre el temps dels infants al centre docent. No vol aportar solucions ni demostrar teories, perquè se centra més en la vivència del temps i en com ens la imaginem dins d'una escola concreta. Hem llegit i ens hem amarat d'autors i de pensadors perquè ens ajudin a estar més a prop del que podríem anomenar *temps d'infància*, sense oblidar la necessitat de disposar dels nostres propis moments.

▣ **PARAULES CLAU:** acompliment de necessitats, joc, ambients, temps d'acollida, família, moment de la fruita.

Primerament, ens preguntem quin temps necessitem i quant ens en cal per estar bé amb nosaltres mateixos, sobretot quan alguna cosa ens fa perdre la calma. Però, aquest temps serà el mateix per als infants?

Observem-ho. La vivència del seu temps i del nostre, té a veure amb la llibertat o amb l'expressió pròpia?, amb la calma o amb les presses?, amb el benestar o amb l'obligació? O potser amb res de tot això.

En aquest article, no ens proposem alimentar-nos d'aquesta dualitat, el que pretenem és explicar-hi la reflexió sobre la pràctica portada a terme a partir de les observacions que hem fet en una escola de nova crea-

EBM El Moll de Les Planes

ció. No és un centre ubicat dins la xarxa d'escoles lliures i, tanmateix, procura ser una escola del benestar. Mirem el temps dels infants partint de la romàntica idea de Rousseau que Domènech (2009) rescata al seu llibre:

La infància té la seva manera de veure, de pensar i de sentir i seria molt estúpid que intentéssim substituir-la per la nostra

Pensar l'escola que volem requereix reflexionar sobre el temps entès com a estructura que organitza la vida que es comparteix, i per fer això necessitem descobrir el criteri o els criteris que ordenen la nostra vida en referència als infants. El criteri principal és que pensem que, sobretot, ha de ser l'acompliment de les necessitats dels infants i de les persones adultes que hi convivim.

El temps dels infants: un ajustament a les seves necessitats

La primera necessitat que destaquem de **l'infant és que ha de fer, mirar, moure's**. L'actuació –ni que sigui recollint una petita engruna de pa– i la mirada de la criatura de manera oberta o concentrada ens ajuda a connectar amb ella, amb la seva expressió focalitzada. L'infant és actiu i juga, i així creix, i no només físicament. Entenem el joc des de la perspectiva piagetiana, des de l'acció. L'infant no juga per aprendre, perquè no es tracta de voluntat, sinó que aprèn perquè la seva acció és lleugera i intensa com el joc.

Si fem referència al temps de la infància, hem de parlar de joc, és necessari. Jugant, els nens i les nenes adquireixen coneixements sobre els objectes, les qualitats que tenen i les possibilitats que ofereixen. Jugar els permet prendre decisions que no comporten conseqüències dramàtiques: combinar, comprovar, desenvolupar la imaginació i la creativitat. Caldrà, com diu Tardos (2005), fer el possible perquè la mainada pugui passar tot el seu temps jugant en calma i tranquil·lament.

Cada una de les criatures que acompanyem en aquesta escola disposa del que podríem descriure com un programa intern, l'autopoiesi de Maturana i Varela, que té a veure amb l'estructura que permet fer-nos a nosaltres mateixos –amb tot el potencial i l'energia que cadascú té per fer-se a si mateix– des dels impulsos interns i en coherència amb el nostre moment evolutiu.

Si pensem en el desenvolupament de les nenes i dels nens petits, i alhora reflexionem sobre el temps que els oferim a l'escola, ens cal fer una aturada per parlar de la preparació d'ambients i de l'acompanyament adequat per part de la persona adulta, tenint present que cada infant ha de satisfer les seves

La preparació d'ambients de joc ha de partir de les necessitats afectives, motrius i sensorials

necessitats afectives, motrius i sensorials per desenvolupar-se (Wild, 2007). Coincidint amb El Martinet (2010):

Els nens i les nenes d'aquestes edats aprenen per impregnació; és a dir, a partir de la seva pròpia experiència, i per tant necessiten sentir corporalment, imitar, provar, equivocar-se

El temps de les persones adultes: construir l'entorn

De la nostra observació a l'escola, en constatem que la persona adulta prepara, amb temps, cada ambient i cada detall dia rere dia, abans de l'arribada de l'alumnat. Ens hi ajuda saber que l'estona de joc dels infants pot ser infinita o momentània i que pot tenir a veure amb un anar i tornar o amb un quedar-se. Pot ser un temps solitari i silenciós o un temps que arrossegui companyies. El que hi ha de comú en aquesta idea de la durada del joc i de l'activitat és que ha de ser un temps que necessita temps. Comenta Hoyuelos, en una conferència recordant Malaguzzi, que els infants no es mouen en relació amb el rellotge. Entenem que no podem pensar, doncs, en una estructura fragmentada d'un vell concepte d'escolaritat. Per als infants, el temps és el temps de l'ocasió (Jullien, 1999), el de l'oportunitat dels instants, a vegades buscats a vegades inesperats, i, com diu Hoyuelos: «[...] aquests instants sorgeixen del flux i dels trajectes vitals del propi creixement de

PARLEM DE... EDUCACIÓ I VIDA QUOTIDIANA

Organització dels horaris
escolars | 0 a 6

EBM El Moli de Les Planes

l'infant». I nosaltres hi afegim: en un fer i desfer no sempre previsible.

Quan les persones adultes pensem en el temps que necessiten els infants a l'escola, podem oblidar el primer temps vital, el de la família. És per això que cal que ens replan-tegem el *temps d'acollida* en què hem d'incloure allò que anomenem *temps de familiaritat o d'adaptació*. El primer que ens qüestionem és quina necessitat té l'infant petit de separar-se de la seva mare, atès que pot ser un trencament no volgut, ens preguntem què necessita la persona adulta (familiar o no) que acompanya l'infant a l'escola i sap que l'hi ha de *deixar*. Ens sembla que aquesta experiència difícil de separació que es repeteix diàriament, a vegades durant mesos, pot ser molt diferent si la mare o el pare descobreixen que l'escola té un lloc per a ells i que s'hi poden sentir igualment acollits, igualment acompanyats per professionals. Que tenen un temps per obrir el cor i prendre's les estones necessàries

per adonar-se del valor de la confiança. És potser un dels grans sentiments que l'infant necessita experimentar.

A l'escola, on sabem que el vincle de la nena o del nen amb la seva família és allò que el nodreix i que el sustenta, hem de ser conscients que no hi podem crear estrès, que no hi podem anar amb presses, ni en aquests primers minuts de separació, ni en cap moment dels comiats diaris que tindran lloc cada matí al llarg del curs.

Construïm l'entorn del nostre centre pensant en petits rituals que ajuden a entendre l'estructura de la vida diària, sense fragmentar de manera rígida ni els temps dels grans ni, sobretot, els temps dels petits. Un exemple d'aquesta transició d'activitats a la nostra escola és la fruita que apareix a mig matí, la qual no només representa una ocasió per calmar la gana, sinó també un temps on es comenta allò que ha passat abans i que permet donar

pistes d'allò que encara queda per fer. Però, sobretot, constitueix un moment per parlar del mateix ritual, de com neix l'interès de la criatura i es configura un grup espontani de trobada. Un temps per mirar als ulls dels infants i parlar d'allò que passa. Petits rituals que ens ajuden a reconèixer allò que podem sentir i allò que fem. La persona adulta, amb paraules o sense, ordena la vida de la col·lectivitat i la de les criatures que hi viuen. Ordena també la seva pròpia activitat, la qual cosa la fa estar centrada en tot el grup i en cada infant, especialment durant els moments de canvi.

La fruita no es prepara en una hora exacta, però l'estona que hi dediquem configura la trobada entre gana, costum i cultura. El rellotge biològic modifica la intensitat d'atenció del joc dels infants, però el rellotge ajuda les professionals. Així, el primer que disposa de temps va a la cuina, prepara la fruita i la col·loca agradablement en un espai determinat. És una manera d'anticipar els canvis naturals del tot el grup, malgrat que no es força, ni tan sols es convida els infants a seure. Més aviat s'informa aquells que estan immersos en altres activitats que els plats són a taula.

Cal incloure un temps d'acollida, sense presses, per als primers dies i durant tot el curs

La persona adulta ofereix aquest temps i assumeix l'estructura, l'ordre, la cadència dels moments diferents i se sent flexible enfront d'allò que passa, ja que és l'infant qui es pren l'estona que li convé per desplaçar-s'hi, seure, menjar i donar per acabat aquesta trobada. Creiem que això el fa sentir més integrat i més segur en aquest espai que és lluny de casa.

El temps de la persona adulta implica preparar els espais, els ambients i els materials, com també establir la regularitat d'un ordre d'esdeveniments, inicialment externs a les criatures, que arriben a ser seus,

en la mesura que el costum de la comunitat troba una intersecció entre cultura d'infant, cultura professional i projecte d'escola. ■

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

DOMÈNECH, J. (2009): *Elogi de l'educació lenta*. Barcelona. Graó.

EL MARTINET (2010): *Entramados*. Ripollèt. El Martinet.

HOYUELOS, A. (2006): «Vivir los tiempos emocionados de la infancia», a *Temps per Creïxer. VII Jornades d'Educació Infantil* (20-21 octubre). Barcelona, p. 15-30.

JULLIEN, F. (1999): *Tratado de la eficacia*. Madrid. Siruela.

TARDÓS, A (2005): «Les activitats dirigides». *Infància*, núm. 147, p. 12-16.

WILD, R. (2007): *Aprender a vivir con niños*. Barcelona. Herder.

HEM PARLAT DE:

- Organització dels horaris escolars. Calendaris.
- Gestió i organització social de l'aula.
- Formació i desenvolupament del professorat.
- Desenvolupament professional.

AUTORES

Mon Ballester Ayala

EBM El Molí de Les Planes. Sant Cugat del Vallès

currutacu@yahoo.es

Teresa Godall Castell

Universitat de Barcelona

tgodall@ub.edu

Aquest article fou sol·licitat per GUIX D'INFANTIL el mes de juny de 2014 i acceptat el mes de juliol de 2014 per ser-hi publicat.